

**Een verkennend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de
Oosteindseweg 36 te Sprundel, gemeente
Rucphen (NB)**

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

ARC-Rapporten 2009-123

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Oosteindseweg 36 te Sprundel, gemeente Rucphen (NB)

ARC-Rapporten 2009-123
ARC-Projectcode 2009/321

Tekst

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

Afbeeldingen

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

Redactie

A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie

Archaeological Research & Consultancy

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

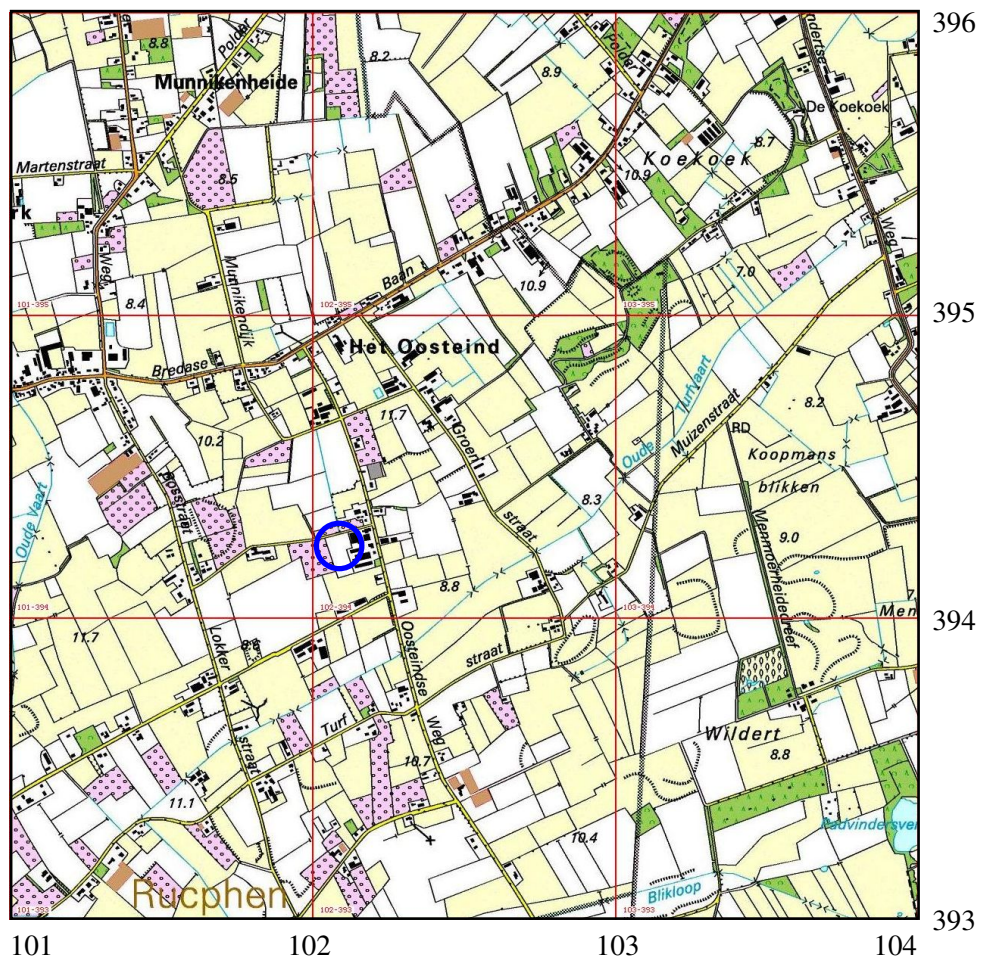
Projectnaam	Oosteindseweg 36 te Sprundel
Projectcode	2009/321
Archisnummer	35970
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Boxmeer, dr. J.J.A. Wijnen
Contact	0485-581817, wijnen@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Rucphen, dhr. A. Dirks
Contact	0165-349500, ads@rucphen.nl
Toetsing	Regiobureau Breda, drs. G.J.A. Sophie
Contact	076-5294183, gja.sophie@breda.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Oosteindseweg 36
Plaats	Sprundel
Gemeente	Rucphen
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	50A
RD-coördinaten	N: 102065/394272 O: 102101/394252 Z: 102084/394217 W: 102047/394237
Oppervlakte	Ca. 0,3 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	dekzandrug al dan niet met een oud bouwlanddek (3K14) ten midden van een gebied met terrasafzettingen (3L12)
Bodem	Laarpodzol in lemig fijn zand (cHn23)
Historische situatie	Volgens kaartmateriaal uit de 19e eeuw was de locatie toen in gebruik als bouwland. Vanaf 1900 ligt pal ten westen van de locatie een boerderij. In 1967 wordt het agrarische bedrijf aan de Oosteindseweg 36 gevestigd. De locatie nooit bebouwd geweest en momenteel in gebruik als weiland.
Archeologische verwachting	De laarpodzolen hebben een middelhoge tot hoge archeologische trefkans. Er zijn echter geen archeologische waarnemingen, vondsten of monumenten gelegen binnen 1500 rondom de locatie.

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Boxmeer heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Oosteindseweg 36 te Sprundel, gemeente Rucphen (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen nieuwbouw van een varkensstal. Hierbij zal een gebied met een oppervlakte van 3.030 m² worden bebouwd. De nieuwbouw wordt geheel onderkelderd en heeft een aanlegdiepte van circa 1,20 m –mv. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 4 juni 2009 door dr. J.J.A. Wijnen van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In juni 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Uit de landschappelijke ligging, op een dekzandrug al dan niet met een oud bouwlanddek ten midden van een gebied met terrasafzettingswelvingen met laarpodzolgronden, blijkt dat het plangebied vanaf het Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. De relatief hoge ruggen in Brabant zijn van oudsher geschikt geweest voor bewoning. In de lager gelegen gebieden tussen de ruggen vond veengroei plaats, wat later is ontgonnen als turf. Omdat er nauwelijks archeologische waarnemingen zijn gedaan, is het lastig om een landschappelijke analyse voor archeologische vindplaatsen in de directe omgeving van het plangebied te maken. Het is mogelijk dat er weinig waarnemingen in de omgeving van het plangebied zijn gedaan omdat er nauwelijks archeologische onderzoeken zijn uitgevoerd. Op de centrale delen van dekzandruggen worden over het algemeen voornamelijk archeologische resten uit de Bronstijd–Nieuwe tijd aangetroffen, terwijl archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum–Neolithicum meer langs de overgang naar beekdalen en laagten worden aangetroffen.

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Wijnen, J.J.A., maart 2010: *Archeologisch bureauonderzoek Oosteindseweg 36 te Sprundel in de gemeente Rucphen*, Econsultancy Rapport 09043204 (definitieve versie).

In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van archeologische resten is landschappelijk gezien hoog voor alle perioden vanaf het Laat-Paleolithicum. De archeologische resten worden verwacht onder de (dunne) eerdlaag en in de top van de oorspronkelijke C-horizont. De vondstenlaag is opgenomen onderin de (dunne) eerdlaag; hier wordt ook wel van ‘cultuurlaag’ gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen de (dunne) eerdlaag en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe sporen en waterputten) worden verwacht tot ongeveer 25 cm in de top van de C-horizont. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden en zodoende kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor volgende fasen van onderzoek. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein zes boringen geplaatst tot maximaal 90 cm –mv. De boringen zijn, rekening houdend met de toekomstige nieuwbouw, verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. Op het terrein zijn zandbulten gedeponeerd en het terrein is behoorlijk bereiden, gezien de vele diepe bandensporen die zijn aangetroffen bij het veldwerk.

In alle boringen werden zeer fijne dekzanden aangetroffen. In drie boringen (3–5) is een intact podzolprofiel aanwezig. De bouwvoor (Ap-horizont) is 25 tot 40 cm dik en bevat onderin loodzand. Loozand duidt in dit geval op de afwezigheid van een duidelijke uitspoelings- of E-horizont. Onder bouwvoor werd een 5 tot 15 cm dikke inspoelings- of B-horizont aangetroffen, die tussen 30 en 50 cm –mv overgaat in het oorspronkelijke moedermateriaal, de C-horizont. Op basis van de dikte van de A-horizont kan het bodemprofiel worden geclassificeerd als dat van een laarpodzol. In boring 1 werd onder een 40 cm dikke bouwvoor een geroerde laag Ap/Cp-horizont aangetroffen. Vanaf 50 cm –mv werd het onverstoorde moedermateriaal, de C-horizont, aangetroffen. In boring 2 bestaat het profiel uit een 30 cm dikke bouwvoor op het oorspronkelijke moedermateriaal. De overgang tussen deze twee horizonten wordt gekenmerkt door sporen van doorworteling. Voor boringen 1 en 2 kan, op grond van het ontbreken van de B-horizont, worden aangenomen dat het oorspronkelijke podzolprofiel is afgetopt.

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Opgemerkt dient te worden dat het hier om een verkennend booronderzoek gaat en de gebruikte methode niet is bedoeld om archeologische resten op te sporen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek door Econsultancy ligt de locatie waarschijnlijk op een dekzandrug, te midden van een gebied met terrasafzettingen, waarin laarpodzolgronden tot ontwikkeling zijn gekomen. Net als een enkeerdgrond is een laarpodzolgrond kenmerkend voor gronden die in cultuur zijn gebracht, maar heeft een matig dikke A-horizont door een opgebracht cultuurdek en geen dikke A-horizont zoals een enkeerdgrond. Verder heeft een laarpodzolgrond primair de eigenschappen van een podzolprofiel. In de dekzandgebieden kunnen in principe bewoningssporen vanaf het Laat-Paleolithicum worden aangetroffen. Binnen een straal van 1.500 m bevinden zich geen archeologische waarnemingen, vondstmeldingen of AMK-terreinen.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie inderdaad op een dekzandrug ligt, waarin zich een laarpodzol heeft ontwikkeld. Dit podzolprofiel is in twee boringen (1 en 2) afgetopt. In de overige drie boringen is het podzolprofiel intact.

Doordat het bodemprofiel grotendeels intact is, blijft de archeologische trefkans middelhoog tot hoog.

4 Aanbeveling

Gezien de middelhoge tot hoge trefkans is vervolgonderzoek noodzakelijk om vast te stellen of er sprake is van een archeologische vindplaats binnen het plangebied. Vanwege de lage vondstdichtheid op de Brabantse zandgronden, wordt geadviseerd dit vervolgonderzoek uit te voeren door middel van proefsleuven. Desleuven kunnen zich, volgens het Regiobureau Breda, beperken tot het deel dat daadwerkelijk verstoord gaat worden. Als er tijdens dit ondergeod geen archeologische resten worden aangetroffen, kan de rest van de locatie worden vrijgegeven. Worden er wel archeologische resten aangetroffen, dan dienen deze na waardering *in situ* of *ex situ* te worden behouden.

Voor het uitvoeren van een een proefsleuvenonderzoek is een door het bevoegd gezag, de gemeente Rucphen, goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk. Het is aan het bevoegd gezag om te bepalen waar en in welke vormvervolgonderzoek dient plaats te vinden.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). 4e, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

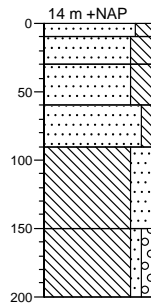

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Door: J.J.A. Wijnen

Bijlage 1 Boorprofielen

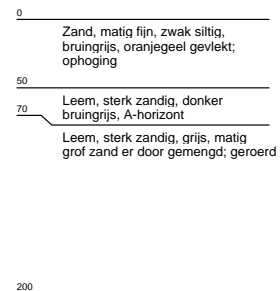
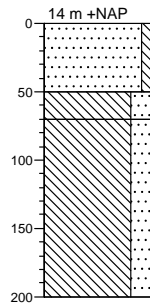
Boring: 1

X: 193456
Y: 407875

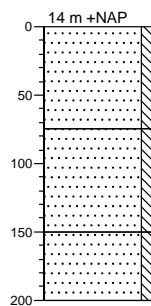
Boring: 2

X: 193487
Y: 407877

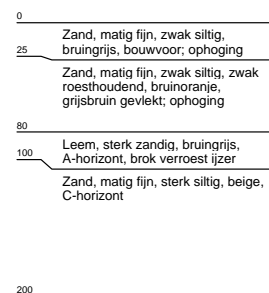
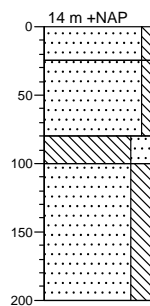
Boring: 3

X: 193517
Y: 407878

Boring: 4

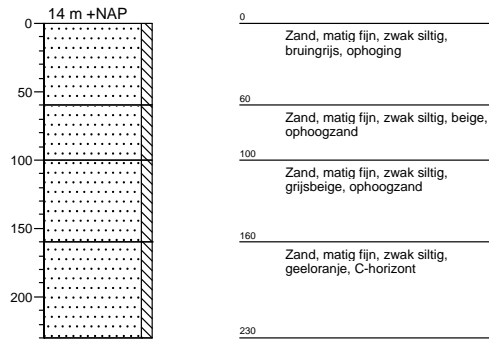
X: 193464
Y: 407905

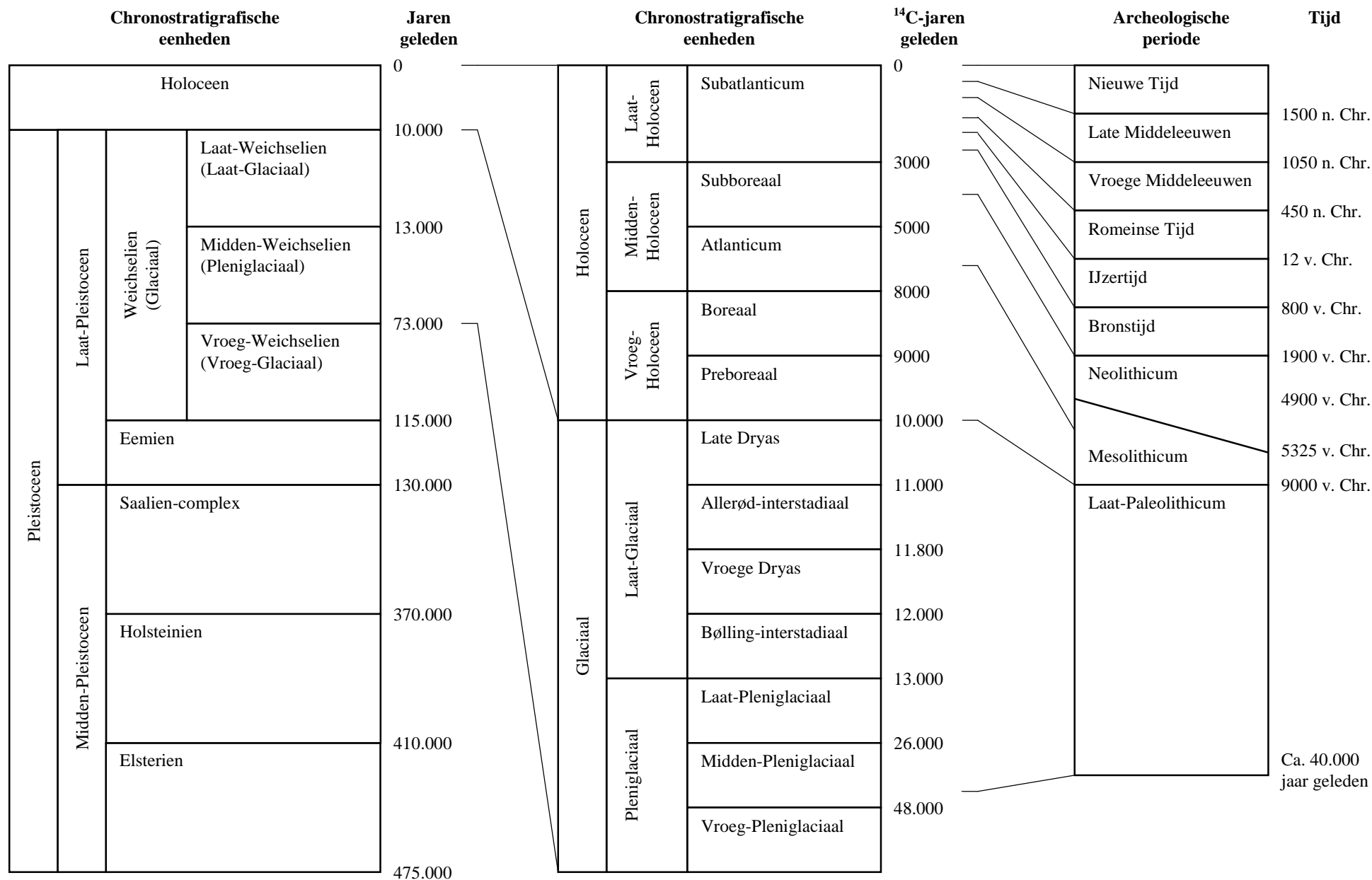

Bijlage 1 Boorprofielen

Boring: 5

X: 193494
Y: 407907

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.